

Macit Karimov

(1937)

Yazar Macit Karimov 1937 yılında şimdiki Calalabat şehri, Bazarkorgon kasabasının Sakaldı köyünde doğmuştur. Anne ve babasını erken kaybeden yazar, Calalabat'taki yetiştirme yurdunda büyümüştür.

1965 yılında Kırgız Devlet Üniversitesinin Filoloji fakültesini bitirmiştir. Aynı yıl içerisinde Kırgız Devlet Radyo Televizyon kurumunda redaktör olarak çalışmaya başlamıştır. 1968 yılından itibaren ise tekrar öğretmen olarak çalışmıştır. Eserlerinde çocuk dünyası, önemli bir

yer tutar.

ESERLERİ

Hepimiz Çocuk İdik (Hikâye), Mektep, Frunze, 1973

Yolun Açık Olsun; İnsan (Hikâye), Mektep, Frunze, 1976

Baba (Hikâyeler); Kırgızstan, Frunze, 1983

Yeşil Köprü (Hikâyeler), Mektep, Frunze, 1985

Altın Dayak (Masallar); Mektep, Frunze, 1987

Hikâye

ATA / BABA

Atası balasının canına kelip oturganda ce candap ötüp baratkanda eskiligi cetip, etek cağı cırtılıp, tamtığı ketkey tonu ter cıttanıp turar ele. Anısı adamdı ciyirtkençü emes, kayra kandaydır bir talaa - tüzdöğü çöp - çardın cıtın isketip turçu. Keçke ketmen çaap, ter kuyultup, canın üröp, iş kılğandıktan gana uşunday abalga kelçü atası. Almas munu cakşı tüşünçü. Tüşünböğöndöy emne, al, caş emes.

Almas on bir yıldan beri tömöktön turbayt. Caşı da oşonçogo bardı. Buttarı şal bolup, takır kıymıldabay, bir canbaşınan ekinçi canbaşına gana oop, köktü tiktep cata beret. Ookatka bolgon tabiti, süylögönü kadimkidey, dalil. Akıl - esi da cayında. Erteden keçke çeyin tili "buuday kuurup" bıdıldap, takır toktoboy süylögönü - süylögön. Balkim, bu körünüşündö bütkül ömüründö süylöy turgan sözdü bir kündö ele süylöp bütüp koyo turgan keypi bar bubalanın. Anı eç kim "oşentpegin" dep tiyuu salbayt, antüügö eç kimdin akısı cok. Köñülü öksük adamdın diline kimdin azar bergisi bar?! Keede, Almas caratılıştın bergen mırzamına naarazı bolgonsup, muñayım külüp kalat. Munu körgön atası uuluna öpkö - boorun çaap, calınıp - calbarat.

- Aylanın keteyin, külgönüñön! Carkıldap - caynap cürgönüñön senin! Sen ayıgıp ketesiñ! Azırkı dogdurlardan aylansa bolot. Alardın kolunan kelbegen eç nerse cok? Seni Frunze şaarındağı çoñ dogdurlarga alıp barıp körsötüp kelem! Aerde, kabat - kabat üylördö adamdı öltürböy koyuuga ce tiriltip saluuga küçü cete turgan çoñ dogdurlar bar deyt. Men seni oşondoy darıgerlerge alıp baram.

Munu ukkan Almas ansayın murdun teñirendetip, süyünüp kalat.

- Kana emi atake, oşol kişilerge barıp kelsek?! Senin koluñ cumuştan boşoboy catpaybı? Cıyıp - terim büstün, anan bababız ee ata?

- Makul uulum, makul, bababız! Sözsüz bababız! Bir az çıday tur!

Babası, çocuğunun yanına gelip oturduğunda veya yanında geçtiğinde, eskimiş, etek kısımları yırtılmış, giyilecek hâli kalmamış giysisi, her zaman ter kokardı. Bu durum insanı iğrendirmezdi, hatta nasılsa kırların taze otlarının kokusunu hatırlatırdı. Babası akşama dek orak sallayıp ter döküp canını zorlayarak iş yaptığı için bu duruma geliyordu. Almas bunu çok iyi biliyordu. Nasıl anlamasın ki, o çocuk değil.

Almas on bir yıldan beri yataktan kalkamıyor. Yaşı da bir o kadar oldu. Bacakları tutmuyor, hiç kıprdatamıyor, sağından soluna dönüp tavana bakarak yatıyordu. Hayata olan bağlılığına konuşması bir delil. Akli fikri yerinde. Sabahtan akşama dek makineli tüfek gibi, konuşur da konuşur. Çocuğun bu hâli, ömrü boyunca söyleyeceği sözleri, bir günde bir çırpıda söyleyip bitireceği hissi uyandırıyor. Onu hiç kimse "çok konuşma" diyerek engellemez, buna hakları da yok. Gönlü yarım bir insanı kim azarlayabilir ki?! Almas bazen, tabiatın verdiği bu derde memnuniyetsizliğini bildirir gibi acı acı gülümser. Bunu gören babası, oğluna yüreği sızlayıp yalvarıp yakarır:

- Kurban olayım yoluna, gülüşüne! Nur gibi parlıyorsun gülünce! Sen iyileşeceksin! Şimdiki doktorlar becerikli. Onların elinden gelmeyen hiçbir şey yok. Seni Frunze şehrindeki büyük doktorlara götürüp göstereceğim! Orada, kat kat binalarda, insanları yaşatmaya, hatta diriltmeye bile gücü yeten, büyük doktorlar varmış. Seni öyle doktorlara götüreceğim.

Bunu duyan Almas, burnunu kısarak gülüp sevinir.

- Haydi öyleyse babacığım, o adamlara gidelim gelelim?! Senin işten elin boşalmıyor mu? Hasat bitince gideriz değil mi baba?

- Tabi oğlum, tabi gideriz! Söz, gideceğiz! Biraz daha sabret!

- Peki baba, diyerek sözüne devam eder Almas. "Beni ne zaman kulübeye götüreceksin? Özledim tarlayı! Götürür müsün beni oralara?!"

- İya ata, - dep, koşumçalap koyot Almas. Meni kaçan talaadağı kepege alıp barasıñ? Sagındım go men da talaanı?! Alıp barçı meni oşoyaktarga?

- İras aytasıñ uulum - deyt atası. Seni conuma kötörüp alıp, seyildetip kelem. Bıyıl dağı koon, darbız ektim. İçke - Suuga. Caşılça - cemişteri bışıp kaldı. Koon, darbızdan başka andelek badırañdarı da bar. Bışkandarınan üzüp kelip, saga soyup berem!

Aytkanday ele ertesi atası Atambek uulu Alması conuna kötörüp alıp, talaanı karay cönödü. Tal - çibiktardan iyip, üstün kamış menen cakşılap caap algan kepesi Atambekke eç dele tıncsızdanuunu tuudurbayt. Köñülü tok. Uulunun astına kalıñdap tışök salıp, çıgardandı küygüzüp koyup, canına canbaştap oturat. Añgeme - comoktordon kurup beret. Canına çıkanaktap - catıp algan atasının tonunan çañ, ter cana too güldörünün cıtı kelet. Uşu ter, uşu cıt balaga tügöngüs küç - kubat beret:

- Men dağı atamday dıykan bolom! - dep eñseyt Almas. Bul tilegine al cetebi ce cetpeybi, al cağı ali eç kimge belgisiz. Birok, bala atasın cakşı köröt. Baarından da atasının baskanı, oor - basırık, şaşpay, cay süylögönü cagat. Atasının açuusu kelgenin ali bile elek Almas. Külüp koyup, balpaya basıp, ança - minça kem - köstü köñülünö albay cürö beret. Başka biröölördün mal - düynösünö degi kızıkpayt, közün artpayt. Almastın atası emnedir başkalarga okşoboyt. Biri münözdüü.

Kem düynö deseñ. Baarında dele bar go munday maanay çögüü. Oşo, caman ceri - apası çok uşu Almastın. Es - akılı kirgenden beri ele, apasız çaşap kelet. Apasız çaşoo kıyınbı ce oñoybu, anı Almas anı ança cakşı bile berbeyt. Antkeni, Almas ene meerimi kanday bolorun baştan ötkörbödü. Apası Alimanın elesin esine tutup kala algan emes bolçu. Erte köz cumdu Alima. Ayal zattın çürögü ele deşet anı bilgender. Bul tögörök-tö aga teñ kelçü zayıptı tabuu kıyın bolgon eken.

- Köz tiydi! Kara bastı! - deşti.

Atambek süyüp algan carının carkın elesin eskerip, sıylap, kadırlagan kişi katarı, ömürü ötkönçö ayal albas-ka ant berdi. Bul sözün al ayagına çeyin atkardı. Mina, on bir cıl bolup baratat, Atambek ayal zatına karap, köñülün bölüp, azgırılıp koybodı. Bağıp kelet balasın. Özü mintip dıykan. Köksögönü talaa. Ketmen. Mından başka anın eç nersege kızığı çok, işi da bolboyt, cooş, momun. Birok, bular süyüünü barktay bilet. Mınday adamdar cek körünü da, sıylay bilüünü da abdan katuu karmayt. Ketmen sabıp kapşıra karmap, kereli - keçke aptapta cürsö da, kabak - kaşım dep koyboyt. Manday terin agızıp, çebesin bel boo menen bekem aylap alıp, keçke baş kötörböy egin talaasında cüröt.

Ana, Almastın atası cüröt teetiginde koon, darbızdın şüdügörün aralap. Aer azır caz keler maaldadı kuru şüdügör emes. Aer azır kögörüüp, kök mañsañga aylangan kezi. Cıtı buruldagan, ezilip bışkan sapsarı andelekleri, kuçak cetpegen koon - darbızdarı say taşın-

- Doğru söylüyorsun oğlum, der babası. "Seni arkama alıp gezdirip geleceğim. Bu yıl da kavun, karpuz ektim, İçke Suu'ya. Meyveleri filizenmeye vermeye başladı. Kavun ve karpuzdan başka salatalık da var. Olgunlaşmışlarından toplayıp soyup sana yedireceğim!"

Söylediği gibi ertesi gün Atambek, oğlu Alması arkasına alarak tarlaya doğru yola çıktı. Dallarla çubuklarla yaptığı, üstünü kamışla kapattığı çardak, Atambek'te hiçbir heyecan uyandırmıyor. Alımış bir kere. Oğlunun altına kalın bir döşek serip gaz lambasını yakıp yanına yan gelerek oturur. Hikâyeler, masallar anlatır. Yanına, dirseğinin üstüne uzanmış olan babasının giysilerinden toz, ter ve dağ çiçeklerinin kokusu gelir. Bu ter, bu koku çocuğa sonsuz güç, kuvvet verir:

- Ben de babam gibi çiftçi olacağım! diye arzular Almas. Bu dileğine ulaşabilir mi, ulaşamaz mı, bu sorunun cevabını hâlâ kimse bilmiyor. Her şeye rağmen çocuk babasını sever. Babasının yürüyüşü, kısık sesle, acele etmeden, tane tane konuşması ise çok hoşuna gider. Babasını kızgın bir hâlde hâlâ görmüş değildir Almas. O, gülümseyerek, ağır ağır yürüyerek küçük meseleleri yüreğinde dert etmeden yaşar. Başkalarının malları, mülklerini bile merak etmez, dönüp bakmaz. Alması'nın babası hiç kimselere benzemez. Farklı bir şahsiyet.

Dünya kaygısı derseni... Herkesin başında var bu dertler. Almas için en kötüsü, annesinin olmayışı. Akli erdiğinden beri annesiz yaşıyor. Annesiz yaşamak zor mu yoksa kolay mı, Almas bunu daha idrak edebilmiş değil. Çünkü Almas, anne şefkatini hiç tatmadı bugüne kadar. Annesi Alima'nın hâyâli bile yok gözlerinde. Alima çok genç yaşta dünyaya gözlerini yumdu. Çok hanımefendi bir kadındı der onu tanıyanlar. Bu çevrede ona benzer bir hanım bulabilmek çok zormuş.

- Göz değdi! Alması! derler.

Atambek severek aldığı hanımının nurlu hâlini unutmuyup ona olan saygısından hayatı boyunca bir daha evlenmemeye yemin etti. O bu sözünü tuttu. Aradan yaklaşık on bir yıl geçti, Atambek kadınlara bakıp onlara gönül verip ilgi göstermedi. Oğlunu kendisi bakıyor. Çiftçilik yapıyor. İşi gücü tarla. Ekin biçmek. Bunlardan başka onun hiçbir şeye merakı yok, işi de olmaz zaten; mütevazı ve sâkin biri. Bu tür insanlar, hoşlanmamayı da saygı duymayı da çok iyi becerirler. Ekin biçip sabah akşam demeden perişan bir vaziyette olsa da, şuram buram deyip dert yanmaz. Bu şekilde ter akıtıp beline sıkıca kuşak bağlayıp akşama dek başını kaldırmadan ekin tarlasında çalışır.

İşte, Alması'nın babası ileride kavun, karpuz bostanının arasında dolaşıyor. Orası yaz öncesi dönemdeki gibi kuru sararmış bir yer değil. Kokusu yayılan tam olgunlaşmış sarı andelekleri, kucağına sığmayacak irilikteki kavun karpuzları dere taşları gibi her bir tarafa yayılmış durumda. Bunları görünce insanın yüreği ferahlar. Avuçları nasır tutarak ettiklerinin,

day çaçılıp catat. Bularđı körüp baarıñ açılát. Alakan kabartıp ekken eken, alsın, körsün ırahatın!

Atambek dıykan bolgonu uşu İçke - Suudan başka cerge bara elek. Cıl sayın uşerden tüşüm alıp, cıl sayın uşerden bereke tabat!

Al azır uulu eköo kepede oturuşat. Kepeden arı caydañda taş kemegege asılğan kiçinekey kazan bar. Anda şorpo bışıp catat. Atambek uulunun aldında cambaştap catıp alıp, bir nerselerdi koburagan bolot. Almas anı köñül koyo tıñşap, mıyığınan külüp koyup, uguuda. Ar күnü keç uşunday.

Anan ata - bala memirep uykuga ketişet. Aylana tıptıñç. Çuruldagan kur bakalardıñ gana ugulat. Ay sekin cılıp barat. Cıldızdar cımñdaşat. Aba uşunçalık taza, salkıp, degi büt aylana meerim tögüp turgansıyt! Kirpik kakpay, terebelde tıñşap, suktañıp, otura bergiñ kelet.

Atambek uulun uktatıp koyup, sırtka cılıp çıgat da, üzülgön koon - darbızdardıñ canına koyulğan kerebetke köçük koyot. Anın köñülü suz, çögüñkü. Uulunun tagdırdın oyloyt. Kantkende adam katarına koşup, şal bolgon buttarın ayıktırıp alat! Atanın cürögün öyügön bir gana masele mına uşu! Al barbagan cer kalbadı. Köñülü össün dep, Alması avtomobilge da salbastan, özü conuna kötörüp alıp, cöo boydon tabıptardı kıldırdı. Bardık tapkan - tutkanı uuluna ketçü darı - darmekterge cumşadı. Kiybese da körsün, kubanıp, süyünüp kalsın degen maksat menen cañı, caraşıktuu kiyimderdi satıp berdi. Muzıkalık aspaptardıñ türlörü kaçña deysiñ?! Cayında bolso kepede, kişındası üyündö ilinüü turat aları.

Atası emi uuluna avtomobil alıp beremin dep cüröt. Mına uşu cañılıktı ukkandan beri Almasın cürögü alep - celep, köñülü kökkö kötörülöt.

- Atake, maga kaçan maşına alıp beresiñ? Dep ar күnü suray beret.

- Alıp berem uulum - dep atası erkeletet. Alıp berem!

Köçödön maşınalar ötsö ele "men da maşınaluu bolom" dep, kıyaldanat. Uşul kıyal aga küç - kubat bergensiyt. Tüşünö da kirip çıgat ar türkün markadağı, ar türdüü tüstögü avtomobilder. Kanday ukmuş, kanday keremet bolor ele ee? Eger uşu tigeli işke aşsa, anda ele Almasta baktaalaydın çegi cok bolor ele! Birok...

Ata degen kaygıga çıdamduu kelet deçü ele. Co - ok, baarı bir, mınday oor cogotuuga eç kimdin cürögü çıday albasa kerek?! Ata içinen bışıp, zamanası kuurulup, çünçüp, üşkürügü taş carıp, tez ele aldan - küçtön tayıp ketti.

Al mınday bolot dep күtkön emes bolçu. Uulunan da, mına emi akırı kelip, özünün tolup - taşkan küç - kubatınan da ayrılıp oturat. Ketken ömür kelbeyt! Ata munu cakşı tüşünöt. Al ulam arıktap, alsırıp, anan barıp, tüşöktön turbay kaldı. Al almasın artınan eerçip barattı.

- Uulum! Kağılayın uulum, koluñdu berçi, ataña!

hasadını toplansın, sürsün sefasını!

Atambek çiftçi olduğı için şu İçke Suu'dan başka hiçbir yere daha gitmiş değıldir. Her yıl buradan hasat kaldırır; her yıl buradan bereket bulur!

Şu anda oğluyla ikisi çardakta oturuyorlar. Çardaktan ileride, açıktá, taş ocağın üzerinde küçük bir kazan duruyor. İçinde çorba kaynamakta. Atambek oğlunun önüne yan yatmış bir şekilde bir şeyler anlatıyor. Almas dikkatle, bazen gülümseyerek dinlemekte. Her akşam böyle.

Sonra baba oğul ağırlaşırıp uykuya dalarlar. Etraf sükunet içinde. Sadece kurbağaların vıraklamaları duyuluyor. Ay yavaşça yükseliyor. Yıldızlar göz kırıyor. Hava bu derece temiz, serin; sanki bütün tabiat şefkatini saçıyor etrafa. Göz kırpmadan, etrafı dinleyerek huzur içinde oturasın gelir.

Atambek oğlunu uyuttuktan sonra yavaşça dışarı çıkar; toplanmış kavun, karpuzların konulduğı divana oturur. Yüreğı huzursuz, üzgün. Oğlunun kaderini düşünür. Onun tutmayan ayaklarını nasıl normal bir insan gibi tedavi ettirebilecek! Babanın gönlnüü ufalayan tek mesele bu! Onun gitmediğı yer kalmadı. Kendini rahatlatmak için, Almas'ı arabaya bile bindirmeden arkasında taşır; doktorlara bu şekilde götürürdü. Tüm kazandıklarını, birikimlerini oğlunun tedavisine harcadı. Giyemese de görsün, mutlu olsun, sevensin diye yeni, güzel giysiler alıverdi oğluna. Müzik aletlerinin çeşitlerine ne dersin?! Yazın bağdaki kulübede, kışın ise evin duvarında asılı durur onlar.

Babası şimdi de oğluna otomobil alıvereceğim diyor. Bunu duyduğundan beri Almas'ın yüreğı yerinden çıkacakmış gibi heyecanla çarpıyor.

- Babacığım, bana ne zaman araba alıvereceksin? diye her gün soruyor.

- Alacağım oğlum, diyerek okşar babası. "Alacağım!"

Sokakta geçen arabalara bakarak "benim de arabam olacak" diye hâyâller kurar. Bu hâyâller sanki ona güç veriyor gibi. Rüyalarına da girer çeşitli marka, çeşitli görünüşteki otomobiller. Ne kadar güzel, ne kadar hoş olurdu değı mi? Eğer bu isteğı gerçekleşirse, o zaman Almas'ın mutluluğunun sınırı olmazdı! Fakat...

Babaların dertlere daha dayanıklı olduklarını söylerlerdi. Hayır; böyle ağır bir kaybı hiç kimsenin yüreğı kaldıramaz herhâlde?! Babasının içi içini yiyip bir deri bir kemik kalıp çabucak gücünü kuvvetini kaybetti.

O böyle olabileceğini hiç aklına bile getirmemişti. Şimdi ise, oğlundan da, bir zamanlar bedenine sığmayan gücünde de ayrılmak üzere. Geçen ömür bir daha geri gelmez! Baba, bunu iyi biliyor. O iyice zayıflayıp, takatsız kalıp sonunda yataktan kalkamaz hâle geldi. O Almas'ın arkasından gitti.

- Oğlum! Kurban olduğum oğlum, elini uzat babana!